

Зузяк Т.П., м. Вінниця

e-mail: zuzyak@ukr.net

Соловей В.В., м. Вінниця

e-mail: victorsolovey79@gmail.com

Галюк Р.В., м. Вінниця

Народні символи та обереги України як творчі об'єкти технологічної діяльності з художньої деревообробки в закладах загальної середньої освіти

Анотація. У статті розглядаються народні символи та обереги України як важливі елементи національної культури та традицій, які можна використовувати як творчі об'єкти в процесі технологічної діяльності з художньої деревообробки в закладах загальної середньої освіти. Автори підкреслюють значущість ознайомлення учнів із символікою та значенням оберегів для формування національної свідомості та патріотизму. Аналізуються приклади застосування народних символів у процесі навчання художньої деревообробки, що сприяє розвитку художніх та технологічних навичок учнів, а також формуванню в них поваги до культурної спадщини України.

Ключові слова: народні символи та обереги України, проектно-технологічна діяльність, художня обробка деревини.

Abstract. The article discusses folk symbols and amulets of Ukraine as important elements of national culture and traditions, which can be used as creative objects in the process of technological activity on artistic woodworking in general secondary education institutions. The authors emphasize the importance of familiarizing students with the symbolism and meaning of amulets for the formation of national consciousness and patriotism. Examples of the use of folk symbols in the process of teaching artistic woodworking are analyzed, which contributes to the development of artistic and technological skills of students, as well as the formation of respect for cultural heritage in them.

Keywords: folk symbols and amulets of Ukraine, design and technological activities, artistic wood processing.

Символ є найпотужнішим засобом втілення духовного потенціалу культури. Для українського народу національна символіка стала своєрідним оберегом, який допоміг зберегти самобутність в умовах постійних спроб асиміляції. Наразі, під час війни, коли росія прагне знищити українську державність, мову та культуру, виникає реальна загроза втрати національної ідентичності. Тому відродження національної культури стає вкрай важливим завданням: наше майбутнє та спадщина залежать від наших дій у цих складних обставинах.

Кожна культура має свою систему символів, що формуються під впливом мислення, свідомості, фольклору і мови, та відображають культурно-історичну духовність і ментальність народу.

Символ є результатом пізнання людиною навколишнього світу і тісно пов'язаний з її світоглядом та практикою життя. Він є глибинним ядром культури, концентрованою формою вираження її смислів та цінностей, образом ідей та ідеалів, які впливають на розвиток культури. Символи охоплюють усі аспекти культури, надаючи універсальні форми вираження людського буття. У національному символізмі відображаються риси міфологічного мислення. Сучасна людина, попри розвиток релігії, філософії та досягнення науки, не змогла повністю відмовитися від архаїчних символів і світогляду. Навпаки, у сучасному світі постійно з'являються нові образи, які часто є адаптацією старих символів для їх кращого розуміння [1].

Одним з важливих елементів культурної спадщини українського народу є обереги. Це предмети, яким приписували магічні властивості: вони захищали від зла, приносили благополуччя, мир, любов і навіть зцілювали, завдяки чому стали надзвичайно популярними в народі. З давніх-давен обереги були частиною побуту, одягу та прикрас.

Наприклад, над дверима будинку вішали підкову, піч і стіни розписували рослинними візерунками, на горищі сушили пучки трав, які вважалися носіями світлової енергії. Старовинні будинки в різних регіонах України є своєрідними пам'ятками, які зберегли традиції українських ремесел, пов'язаних з виготовленням оберегів: вишивки, ткацтва, гончарства, розпису писанок, ковальства, ткацтва, столярної справи та інших.

З давніх-давен, коли українські чоловіки йшли воювати, жінки – матері, дружини та дівчата – завжди дарували їм оберіг. Це може бути вишиванка, рушник або шарф для захисту в бою. Традиції, орнаменти та символи передавалися з покоління в покоління, і кожен регіон України мав свої сакральні мотиви.

Сьогодні ми знову звернемося до стародавнього звичаю дарувати чоловікові рушник чи хустку як невидимий захист, щоб, як каже українська пісня, «... кулі минали, щоб шаблі не брали». Популярні вишиванки та рушники – це теж народні обереги, адже їхні орнаменти мають особливе значення. Дівчата носили кольорові намиста, вінки та хустки не лише для краси, а й для захисту, успіху та щастя. Козаки часто брали з собою стрічки або хустки з орнаментом, або полотняні торбинки, вишиті родичами, в яких зберігали грудочку землі з «малої Батьківщини». Пізніше серед оберегів українців поширилися освячені ікони та хрести [2].

Навчання учнів різним видам декоративно-ужиткового мистецтва, зокрема різьбленню по дереву, є важливим для розвитку їхньої естетичної та технологічної культури. Воно сприяє творчому зростанню, самореалізації та соціалізації в освітньому середовищі, а також формуванню професійної компетентності. Пропонуємо добірку цікавих творчих завдань для вчителів трудового навчання та технологій, які розробляють зміст навчальних предметів технологічного циклу для здобувачів загальної середньої освіти [3].

Дерев'яні коники – це не просто декор, а оберіг, який подарує вашому дому силу традицій і тепло рідної землі. В українській культурі кінь завжди уособлював силу, захист і добробут, а тепер цей символізм може стати частиною вашого інтер'єру.

Уявіть, як ці коники – оживають у вашій оселі, наповнюючи простір особливою енергетикою тепла і затишку. Кожен з них має свій характер, свою унікальну текстуру й природний пастельний колір (рис. 1).

Коники виготовляють з сосни, яку здавна вважають деревом захисту та довголіття. Її природна фактура й теплі відтінки дарують відчуття комфортного спокою будь-якому інтер'єру. Відчуйте зв'язок із природою й додайте у свій дім частинку сили предків [4].

Рис. 1. Дерев'яні коники з Остриці

Авторські коні від Дмитра Кудрі керівника народного художнього колективу-студії «Художнє різьблення» Центру дитячої та юнацької творчості імені Олександра Шакала (м. Олександрія Кіровоградської обл.) (рис. 2) [5].

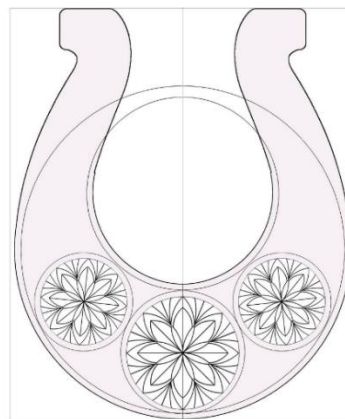
Рис. 2. Авторські коні від Дмитрия Кудрі

Наступним із об'єктів технологічної діяльності при вивченні техніки художньої обробки деревини може бути **сувенірна підкова** (рис. 3), автор ідеї – вчитель трудового навчання та технологій Вінницького ліцею № 3 Д. Луп'як.

Підкова – це справжній талісман удачі, який служив ще нашим далеким предкам і символ удачі у багатьох культурах світу. Фахівці з біоенергетики відзначають, що підкова входить до списку п'яти звичайних речей, які можна використовувати для залучення щастя. З усіх предметів вона є найсильнішою, тому їй необхідно приділити особливу увагу. Це не тільки символ удачі, але й символ любові. Підкова допомагає набувати або зміцнювати вже існуючі відносини. Вона робить міцнішими родинні зв'язки, стосунки між близькими. Вона зберігає здоров'я всіх, хто живе в будинку чи квартирі, а також захищає житло від негативної енергії. Як і де повісити підкову в будинку? У кожному випадку цей талісман потрібно вішати певним чином – або кінцями вгору, або вниз. Вгору – на удачу, вниз – на захист. Запропоновано варіант виконання такого проєкту з деревини, що оздоблений геометричним різьбленням. Даний сувенір можна виконувати в різних техніках оздоблення, з урахуванням вподобань учнів та учениць [6].

Сувенір "Підкова на щастя"

Виконав: Ариш Данило Максимович

Рис. 3. Сувенірна підкова від Дмитра Луп'яка

Народні символи та обереги України мають важливе значення для збереження національної ідентичності та культурної спадщини, особливо в умовах глобалізації. Вивчення й використання символів та оберегів у технологічній діяльності з художньої деревообробки в закладах загальної середньої освіти сприяє формуванню національної свідомості, вихованню патріотичних цінностей та розвитку творчих здібностей учнів. У процесі роботи з такими об'єктами учні не лише опановують традиційні техніки ремесла, а й опановують творчо підходити до виконання завдань, розвивають уважність, креативність та естетичний смак. Таким чином, інтеграція народних символів у технологічну освіту дозволяє підвищити інтерес до національної культури та зберегти духовні цінності, що передаються з покоління в покоління.

Список використаних джерел:

1. Обереги українського народу. Вип. 16. Українські народні обереги-символи і знаки. URL: <https://nibu.kyiv.ua/exhibitions/580/>
2. Обереги українського народу. URL: <https://nibu.kyiv.ua/projects/oberegy/>
3. Соловей В.В., Кочеван О.О. Новітні тенденції в художній обробці деревини при підготовці майбутніх вчителів технологій. *Розвиток технологічної освітньої галузі в руслі Нової української школи*: збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції Полтав. нац. пед. ун-т імені В.Г. Короленка, каф. теорії і методики технологічної освіти. Полтава: ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2023.

515 с.

4. Дерев'яні коники з Оствиці. URL: <https://fb.watch/vugxv13T0I/>
5. Рукотвори. Дмитро Кудря. URL: <https://rukotvory.com.ua/maystry/dmytro-kudrja/>
6. Сайт учителя трудового навчання Луп'яка Дмитра Миколайовича. URL: <https://dmytro.lupiak.com/>